

Närmare gräsrotterna

Zoltan Tiroler

I maj skrev kubanska dagstidningen Granma om genomgripande reformer inom jordbrukssektorn. Beslut flyttas från jordbruksministeriet till de 169 kommunfullmäktige. Decentraliseringen är en del i arbetet för att främja produktionen, förbättra distributionen och öka tillgängligheten till matvaror och därmed ersätta en allt dyrare import.

I den nyligen bildade agro-matkommissionen, bestående av representanter för jordbruksministeriet och parlamentet, analyserades i maj åtgärder för att effektivisera jordbruket och köttproduktionen. Jordbruksminister María del Carmen Pérez betonade vikten av att överföra mer makt till de lokala myndigheterna för bättre stöd till jordbrukarna. En av de första åtgärderna var att upplåta statlig jordbruksmark i träda till olika kooperativ. Hon talade också om att förvandla de statliga jordbruksföretagen till serviceenheter åt jordbrukskooperativen.

Reformer uppmuntrar uppfinningsrikedom

Kubanska bönder tvingades till uppfinningsrikedom för att klara den ekonomiska kris som följde på Sovjetunionens sammanbrott 1990. Nu går man vidare. Hur producera mer per ytenhet är en av frågorna som diskuterades vid "7:e Internationella Mötet för Organiskt och Hållbart Jordbruk" i maj. Emilio Martinez berättade hur han fick mjölkorna på sin gård friskare och mer produktiva genom att blanda in den vildväxande, bittra frukten "noni" i fodret. "Jag behövde hitta alternativ för att få djuren att växa till en lägre kostnad och jag kom att tänka på "noni". Bland annat genom detta kan Martinez hålla 45 kreatur på mindre än 2 hektar. Det är ett av exemplen på hur enskilda och kooperativ kan producera mer på smågårdar.

Jordbruk med boskaps- och skogsskötsel

Fernando Funes från ACTAF (Föreningen för skogs- och jordbrukstekniker) betonade för nyhetsbyrån IPS att maktöverföringen till kommunerna är ett stort steg framåt. Drygt 1/3 av Kubas jordbruksmark är statlig. Småbönder, huvudsakligen organiserade i kredit- och servicekooperativ förfogar över 65 procent av den privata marken, produktionskooperativ resten. "Jordbrukstraditioner har tappat mark" anser Manuel Ponce från det lokala Centret för jordbruksförnyelse i Havannalänet. "Många barn till bönder bor numera i städer och vill inte jobba inom jordbruket." Bara 24 procent av befolkningen bor på landsbygden. 43 procent av den odlingsbara jorden är skadad av erosion. Ca 20 procent ligger i träda enligt statistik från 2007.

Funes förordar ett system som kombinerar jordbruk med boskaps- och skogsskötsel. Det har givit utmärkta resultat på många gårdar. Metoden är också i stort sett oberoende av kemikalier som konstgödsel och bekämpningsmedel och innefattar självförsörjning och miljöhänsyn.

Ania Yong, forskare vid lantbruksuniversitetet (INCA), ingår i en grupp för förnyelse inom jordbruket. Projektet har hittills gynnat fler än 8 000 bönder över hela landet. Hon pekar på att bönder i projektet har fått viktiga förtroendeposter i de församlingar som beslutar om jordbrukspolitiken. Ökad produktion och ökade familjeinkomster visar projektets framgång, säger hon.

På Jordbrukstekniska Gymnasiet i Pinar del Rio är allt organiskt, Foto Erik Danielsson

Stadsjordbruken blomstrar

Kubas urbana jordbruk blomstrar. "Köp lokalt, ät efter säsong, biodynamiskt". I en rapport från juni noterar CBS reporter Portia Siegelbaum att detta är en vanlig uppmaning i USA. Men på Kuba är det en realitet; 70 procent av alla kryddor och grönsaker odlas organiskt. Och de odlas oftast på gångavstånd från konsumenterna. Det som började i liten skala på Kuba redan på 80-talet, kunde i ett slag drastiskt reducera behovet av fossila bränslen för produktion och transport av mat när den ekonomiska katastrofen slog till vid Sovjetunionens sammanbrott. Kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel försvann.

Traktorer blev relikter från en svunnen tid. Oxar drog plogarna som plöjde fälten. "Organiskt jordbruk blev en nödvändighet som hjälpte oss att gå vidare, att befästa produktionen och expandera ganska likartat i alla våra 169 kommuner", säger Adolfo Rodriguez. Den 62-åriga Adolfo är Kubas viktigaste stadsjordbrukare, med 43 års erfarenhet. Han berättar att stadsjordbruken idag direkt sysselsätter 350 000 personer. Då är inte alla medräknade som de som själva odlar organiskt på sina egna tomter i en av myndigheterna uppmuntrad gräsrotsrörelse. Allt som allt, hävdar Adolfo, att närmare en miljon kubaner smutsar ner sina händer med organisk odling. Och med 76 procent av Kubas befolkning på 11 miljoner i städerna kan betydelsen av dessa stadsjordbruk inte nog överskattas.

Ett nytt ord: "organopónico"

Stadsodlingarna har fått namnet "organopónico". "Målet är att öka bördigheten, bland annat genom att kompostera, organiska gödningsmedel och humus", säger Adolfo. I de flesta fall plockas frukt och grönsaker på morgonen och säljs samma dag i närheten av odlingen. Bara i undantagsfall, som i tätbefolkade Gamla Havanna, måste varorna transporteras någon kilometer för att nå konsumenterna. Lyckligtvis är inte organiskt odlat detsamma som dyrt. Kringkostnaderna är låga. Varorna säljs från enkla bodar, skyltar med priser är handskrivna, elektricitet används enbart för bevattning och transporten begränsas oftast till gångavstånd mellan odlingsbäddar och försäljningskiosk. Allt är färskt, lokalt odlat och tillgängligt. "Vi odlar mer än 40 sorter", säger Adolfo. "Vi har planterat fruktsorter som många av dagens barn aldrig sett. För att bevara dessa arter har vi anlagt specialiserade botaniska trädgårdar." På liknande sätt räddar stadsjordbruken inhemska djurarter

En häpnadsväckande succé

Mellan 1989 och 1993 föll den genomsnittliga kubanens kaloriintag från drygt 3 000 kalorier om dagen till bara 2 300 enligt FN:s FAO. Idag äter genomsnittskubanen 3 457 kalorier om dagen, mer än vad myndigheter i USA rekommenderar för sina medborgare.

"Det kubanska jordbruksprogrammet för städerna är en väldigt intressant modell och visar vad som är möjligt i ett land där nära 80 procent av befolkningen bor i städerna", säger Catherine Murphy den 5 juni till "The Canadian Press". Hon är sociolog från Kalifornien som tillbringat ett decennium på Kuba för att studera jordbruket. "Det visar att städer kan producera stora mängder av sin egen mat. Dessutom följer en rad sociala och ekologiska vinster med på köpet."

Experter hävdar att det finns en stor potential med jordbruk i städerna. "Det är mark som annars skulle ligga i träda. Det krävs liten, eller ingen, transport för att produkterna ska nå marknaden", säger Bill Messina, jordbruksekonom från University of Florida, till samma tidning. "Det är positivt hur du än ser på det".

Medan prisökningar på bränsle och mat har medfört upplopp och protester på flera håll i världen, hävdar många att den kubanska modellen borde användas. "Det

finns områden där vi tror att Kuba har mycket att lära världen. Stadsjordbruk är ett av dem", säger Beat Schmid, samordnade för Kubaprogrammet på brittiska Oxfam. "Nu när den globala livsmedelskrisen får allt större uppmärksamhet så är detta något som vi måste titta på. Havanna är en osannolik, men verkligen framgångsrik, modell på ett ställe där ingen hade förväntat sig", säger Catherine Murphy.

Med organoponics började också modellen med starkare materiell uppmuntran som nu införs på andra områden. 80 procent av vinsten går direkt till arbetarna. Det ger dem en genomsnittlig lön på 500 pesos i månaden. "Det är löner som ligger på nivå med en läkares", säger Roberto Perez, den 58-åriga agronomen som driver gården.

Källor: www.cubanow.net 080523, EFE 080514, IPS 080605, CBS 080604, Canadian Press 080605

NU GÄLLER DET ATT MINSKA IMPORTEN

Bertil Olsson rapporterar att enligt Prensa Latina o8 04 29 har Kuba börjat dra ner på livsmedelsimporten, som man hittills lyckas upprätthålla trots USAs blockad och stigande världsmarknadspriser. Handelsminister Raul de la Nuez meddelade samma dag att effekterna samtidigt kommer att märkas av ansträngningarna att öka den inhemska produktionen av ris, bönor, griskött, mjölk och kaffe. De la Nuez sa också att man har lyckats spara hårdvaluta genom mer koncentrerade inköp, vilket har haft en gynnsam effekt på handelsbalansen. Man ägnar särskild uppmärksamhet åt att analysera de inhemska möjligheterna innan man importerar. Ministern meddelade att 2008 års importersättningsprogram innefattar mat och industrivaror av hög kvalitet och experter på jordbruksdepartementet sade att det möjliggör inbesparingar på miljoner dollar på importen. Förra året ökade importen med 6% när det gäller smörjolja, maskiner, mat, metaller, industrivaror och transportmedel. Importen från Latinamerika och Karibien ökade med 2%. Vicepresidenten Carlos Lage betonade också vikten av att utveckla matproduktionen med tanke på dagens världsmarknadspriser. År 2007 spenderade Kuba 1,47 miljarder US-dollar på import av 3,4 miljoner ton mat, sade Lage i ett möte med kommunalpolitiker i juni, och tillade att "för att importera samma mängd till dagens priser skulle det krävas 2,55 miljarder dollar, alltså ytterligare mer än en miljard."

KLIMATFÖRÄNDRINGAR DRABBAR JORDBRUKET

Ordföranden i kubanska vetenskapsakademien, Ismael Clark, talade på "7:e Internationella Mötet för Organiskt och Hållbart Jordbruk" i Havanna i maj om hur klimatförändringarna drabbar jordbruket. Sommarsäsongen blir längre, och varmare, och det påverkar skördar och sådd. En temperaturhöjning på 0,5 till 1,5 grader försvårar odlingen av potatis, sockerrör och bönor. Inför detta uppmanade han till långsiktiga åtgärder för att kunna möta en fortgående temperatrhöjning, men också för extrema väderfenomen som skyfall, orkaner och torka. Landets vattenreserver kan komma att minska med 30- 60 procent under kommande århundraden. Men han sade också att omfattande åtgärder tas för att minska effekterna och vidmakthålla landets hållbara utveckling. Mötet ägde rum i Havanna med 400 deltagare från 26 länder.

Källa ACN 080614

